

*Бганка Карина Володимирівна,  
студентка III курсу,  
Спеціальності «Документознавство»*

*Науковий керівник:  
кандидат педагогічних наук, доцент  
Немченко Юрій Владиславович*

## **Соціальні хвороби та профілактика**

*Розглянуто проблеми поширення соціально-небезпечних хвороб, головні соціальні причини, що передують прояву хвороби та негативні наслідки. Проблеми поширення епідемій та соціальних хвороб. Представлено статистичні показники захворюваності на туберкульоз, визначено супутні захворювання. Подано чинники, що найчастіше супроводжують хворобу. Особливої уваги приділено питанням профілактики.*

**Ключові слова:** хвороба, туберкульоз, соціальні чинники, профілактика.

**Постановка проблеми** Все частіше ми усвідомлюємо, що вплив соціального середовища на здоров'я сучасної людини є надзвичайно великою. Соціально небезпечних хвороб багато. Вони характеризуються швидкістю і непередбачуваністю поширення, можливістю появи нових форм, мають величезний спектр негативних наслідків і перш за все загрожують здоров'ю і життю людей [5]. До числа найпоширеніших – відносять алкоголізм, наркоманію, сухоти, венеричні захворювання та СНІД. Зміна рівня захворюваності відіграє роль «індикатора» стану соціально-економічної ситуації в країні. Чим вища захворюваність – тим коротша тривалість життя. Процес поширення інфекційних хвороб в людському колективі – складне явище, та має великий вплив на соціальні чинники: матеріальне становище людей, щільність населення, культурні звички, характер харчування та водопостачання, професія іт. д. Процес поширення інфекційних хвороб складається з трьох взаємодіючих ланок: 1) джерела інфекції, що виділяє мікроба-збудника або вірусу; 2) механізму передачі збудників інфекційних хвороб; 3) сприйнятливості населення.

До головних соціальних причин поширення інфекційних захворювань належать: низький рівень життя; безробіття; низький рівень заробітної плати; моральний занепад суспільства; пропаганда нездорового способу життя; погана екологічна ситуація.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій** Дослідження залежності між негативними соціально-економічними чинниками та темпами розповсюдження соціальних захворювань тривалий час обговорюються в науковій вітчизняній та закордонній літературі. Результати досліджень знаходимо у працях Фещенко Ю.І. [1], Лібанової Е.М. [3], Хожило І.І., Борткевич С., [4] Зубарева О.В. які розглядають вплив поширення соціальних хвороб на розвиток людського потенціалу. Метою цієї статті є формування відповідального ставлення до свого та суспільного здоров'я серед різних груп населення.

**Виклад основного матеріалу** За даними Всесвітньої охорони здоров'я якість здоров'я населення в першу чергу залежить від соціально-економічних чинників (37%) та стану навколишнього середовища (31%) і лише на 19% від біологічних та медичних чинників [2]. Здоров'я як соціальна категорія тісно пов'язане з конкретним середовищем проживання і характером діяльності людини. Захворювання так званими соціальними хворобами інфекційного та неінфекційного характеру викликає особливу тривогу. Після завершення першої стадії епідеміологічного переходу інфекційні та паразитарні хвороби перестають відігравати головну роль в структурі смертності. Проте рівень захворювання хворобами соціального неблагополуччя залишається доволі високою, незважаючи на відносне зниження, яке реєструється в останні роки. Сьогодні інфекційні захворювання мають незначну вагу в загальній структурі смертності населення України – близько 2% випадків у 2012 році. Разом з

тим, у порівнянні з країнами Європи, ризик смерті досить високий. Найпоширенішою інфекційною хворобою в Україні є туберкульоз. В Україні епідемія туберкульозу зареєстрована з 1995 року, і досягла максимуму у 2005 році. За даними МОЗ України у 2013 році захворюваність на активний туберкульоз (разом з відомчими службами) за 2013 р. зменшилась і становить 64,8 проти 66,6 у 2012 р. на 100 тис. населення [5]. Також зафіксовано зменшення захворювання серед підлітків, але збільшилася кількість інвалідностей серед працездатного населення. За даними Глобальної доповіді ВООЗ 2014 року, в Україні виявлені несприятливі епідеміологічні тренди, пов'язані з поширенням резистентних форм туберкульозу, а також Україна посідає третє місце у Європі за поєднанням туберкульозу/ВІЛ [2]. Відсутність прихильності до лікування призводить до прогресування туберкульозного процесу, наростання лікарської стійкості і, як наслідок, високому рівню інвалідизації. Частка працюючих хворих становить лише 20,6%. Найпоширенішими супутніми захворюваннями є СНІД та цукровий діабет. Необхідно зазначити, що серед усіх хворих, які перебувають на обліку на дільниці протягом року померло 3,6% осіб, причому лише у 1% осіб причиною смерті був туберкульоз, причиною смерті інших хворих були супутні захворювання. Високий рівень захворюваності на туберкульоз, смертності від нього змушує населення постійно працювати над вирішенням поставлених перед охороною здоров'я завдань, спрямованих на вдосконалення практичних заходів, підвищення якісних підходів до профілактики.

Профілактика соціальних хвороб, в тому числі і туберкульозу, поділяється на специфічну і неспецифічну. Специфічна профілактика туберкульозу полягає в щепленні, не тільки дітей, а й у молодих зрілих осіб. Це необхідно, щоб вироблявся специфічний імунітет. Для цього в кров вводиться вакцина БЦЖ, яка є більш слабким оригінальним штамом МБТ. Імуногенність вакцини пов'язана з тим, наскільки легко вона може прижитися в організмі людей, які пройшли вакцинацію. Після цього в організмі людини відбувається зміни алергічного характеру, в результаті чого відбувається вироблення імунітету на туберкульоз. Статистичні дані вказують на те, що після вакцинації ризик захворіти на туберкульоз знижується до 50%. Профілактика туберкульозу легенів дуже важлива, особливо там, де рівень зараження досить високий. Заходи соціальної спрямованості створюють умови, необхідні для зміцнення здоров'я та пропаганди здорового способу життя. Здійснення цих заходів залежить від загальної соціально-економічної ситуації в країні, політичного устрою держави та її ідеології.

**Висновки:** Проведення санітарно-освітньої роботи щодо всіх видів соціальних хвороб, в тому числі і туберкульозу, здійснення роз'яснювальної та виховної роботи мають важливе значення і сприяє запобіганню поширенню інфекції. Соціальна профілактика туберкульозу впливає на всі ланки епідемічного процесу. Це вимагає як управлінських рішень щодо запобігання та розповсюдження соціально небезпечних хвороб в Україні, так і подальших наукових досліджень у цьому напрямі.

#### Список використаної літератури:

1. The factors of the tuberculosis beginning in adults in Ukraine / Yu. Feshchenko, V. Melnyk, L. Mycolychyn, V. Matusevych // 12th ERS Annual Congress. – Stockholm, 2002. – No318.
2. World Health Organisation (2013) Global Health Observatory Data Repository [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://apps.who.int/gho/data/view.main>
3. Бідність населення України: методологія, методика та практика аналізу: монографія / Е.М.Лібанова; Держ. вищ. навч. закл. «Київ. нац. екон. ун-т ім. В.Гетьмана», НАН України, Ін-т демографії та соц. дослідж. – К., 2008. – 330 с.
4. Борткевич С. Спираючись на паличку Коха, людство прямує до катастрофи // Журнал «Надзвичайна ситуація». – 2007. – No 1. – С. 111.
5. Медико-демографічна ситуація та основні показників медичної допомоги населенню в регіональному аспекті 2013 рік. – Київ, 2014. – 168 с.